

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження

Мартянової Аліни В'ячеславівни

«Фортепіанні сонати Ф. Мендельсона як предмет музикознавчої та виконавської інтерпретації»

представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії за

спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»,

галузь знань 02 – «Культура і мистецтво»

У сучасному мистецтвознавчому ландшафті постать Фелікса Мендельсона-Бартольдї тривалий час залишалася заручницею певних естетичних стереотипів, де сонатний доробок для фортепіано перебував у затінку симфонічних полотен та камерної лірики. Стратегічна цінність праці А. В. Мартянової полягає у здійсненні вагомого інтелектуального жесту – деконструкції усталеного міфу про «периферійність» мендельсонівського піанізму. Авторка пропонує фундаментальне подолання фрагментарності музикознавчих уявлень, що досі панували в академічному дискурсі.

Системне осмислення повного корпусу сонат дозволяє побачити еволюцію автора як цілісний процесуальний шлях. Дисертантка переконливо доводить, що сонатне мислення Ф. Мендельсона не є статичним відлунням класицизму, а постає як живе поле напруження між традицією та романтичною індивідуалізацією. Реалізація такої масштабної мети вимагала особливої методологічної гнучкості, де суворість архіваріусного підходу органічно поєднується з тонкою виконавською інтуїцією піаніста-дослідника.

Методологія дослідження базується на витонченому міждисциплінарному синтезі, де історико-генетичний аналіз слугує фундаментом для виконавської інтерпретології. Ключем до розкриття теми стає розгляд музичного тексту не як застиглої структури, а як об'єкта герменевтичного пошуку, де «інтонаційна єдність циклу» та «жанрова подвійність» визначають стратегію прочитання.

Наукова новизна дисертації маркується наступними концептуальними здобутками. Вперше в українському науковому просторі до обігу введено та

систематизовано розлогий корпус маловідомих творів, зокрема сонати BWV U 8, U 17, U 19, U 23, U 42, фрагмент BWV U 147, а також ансамблеві сонати BWV S 1 та S 2. Ці композиції постають не як «учнівські спроби», а як ланки єдиного «генетичного коду» митця. Авторка пропонує оригінальну концептуальну модель, базуючись на діалектичній опозиції «*homo rationalis*» та «*homo emotionalis*». Глибока типологія інтерпретаційних підходів дозволяє класифікувати сучасні виконавські рішення через призму інтелектуальної вираженості або емоційної експресії. Детальне розкриття драматургії Фантазії ор. 28 («Шотландської сонати») як унікального гібрида, де «фантазійність» постає як антитеза сонатності, створюючи простір для виконавської свободи.

Теоретичні висновки дисертантки знаходять своє змістовне втілення в аналізі конкретних партитур, де «процесуальне становлення змісту» стає головним вектором дослідження.

Логічна архітектура дисертації відзначається концептуальною стрункістю. Тричастинна структура дозволяє простежити шлях твору від авторського задуму в рукописі до його актуалізації на сучасних концертних майданчиках.

Розділ 1 присвячений генезису та історіографічному контексту. Авторка демонструє високу культуру роботи з джерелами, здійснюючи класифікацію маловідомих творів. Це дозволяє висвітлити становлення індивідуального стилю митця як рух від бароково-класицистичних зразків до формування романтичної парадигми.

Розділ 2 зосереджений на морфології сонатного мислення. Центром аналізу є еволюція від ранніх спроб (зокрема Сонатини BWV U 35 та Сонати b-moll BWV U 42) до концептуальної Фантазії ор. 28. Авторка майстерно акцентує увагу на «виконавському діалозі» як конструктивному чиннику ансамблевої форми.

Розділ 3 презентує потужний інтерпретологічний пласт. Глибока робота з рукописами з фондів європейських бібліотек додає праці беззаперечної наукової ваги. Порівняльний аналіз інтерпретацій широкого кола піаністів – від Р. Просседи, А.-М. Марковіної та А. Шиффа до Марії Грінберг та Алессандри

Аммари – унаочнює, як текстологічні знахідки трансформуються в художні стратегії.

Така структура забезпечує цілісність наративу, де теоретичні дефініції постійно перевіряються живою виконавською практикою.

Високий інтелектуальний рівень дисертації неминує стимулює наукову дискусію та потребує уточнення певних герменевтичних акцентів.

При глибокій і заслуженій увазі до маловідомих рукописів, аналіз канонічних опусів (ор. 6, 105, 106) часом виглядає дещо лаконічним. Хотілося б побачити більш розгорнуте порівняння семантики цих творів у контексті трансформації класичної моделі: як саме «досвід рукописів» змінює наше сприйняття загальновідомих текстів?

Запропоноване розмежування стратегій на *homo rationalis* та *homo emotionalis* є надзвичайно плідним інструментарієм. Проте чи не варто було б детальніше розглянути моменти їхнього «дифузного» взаємопроникнення, особливо в таких синтетичних жанрах, як «Шотландська соната», де емоційна свобода часто є продуктом суворого раціонального розрахунку форми?

Враховуючи дискусійність назви Фантазії ор. 28, чи не вбачає авторка у цьому творі не просто «гібрид», а свідомий крок Ф. Мендельсона до подолання меж сонатності як такої?

Вказані зауваження мають конструктивний характер і лише підкреслюють перспективність дослідження для подальшого розвитку українського мендельсонознавства.

Для повного розкриття професійного потенціалу дисертантки під час захисту пропонуємо наступні **запитання**:

1. Запропонована Вами дихотомія *homo rationalis* / *homo emotionalis* є цікавою моделлю опису виконавських стратегій. Проте на яких теоретичних засадах вона ґрунтується? Чому Ви обрали саме ці категорії, а не, скажімо, поняття *homo affectus*, яке має усталену гуманітарну й музикознавчу традицію?

2. У дисертації Ви послідовно використовуєте поняття «сонатне мислення». Які критерії дають підстави розглядати його як самостійну категорію

аналізу, а не як прояв індивідуального композиторського стилю в межах сонатного жанру?

3. Якщо виконавство Ви розглядаєте як форму наукового пізнання музичного твору, то якими є критерії наукової достовірності такого пізнання? Де, на Вашу думку, проходить межа між дослідницькою інтерпретацією та суб'єктивним художнім прочитанням?

Висновок та рекомендація:

Дисертація Аліни В'ячеславівни Мартянової є зрілим, самостійним та концептуально цілісним дослідженням, що змінює ієрархію фортепіанної музики XIX століття в українському науковому просторі. Робота демонструє високий рівень академічної свободи та здатність авторки бачити за нотним текстом глибокі естетичні категорії. Це вагомий внесок у подолання «периферійності» сонатної спадщини Ф. Мендельсона та перегляд музикознавчого канону.

Зміст дисертації, рівень опрацювання матеріалу, широта джерельної бази, обґрунтованість основних положень і практична цінність отриманих результатів дають підстави вважати, що дисертаційне дослідження **«Фортепіанні сонати Ф. Мендельсона як предмет музикознавчої та виконавської інтерпретації»** відповідає вимогам, установленим до кваліфікаційних праць на здобуття ступеня доктора філософії, а його авторка **Мартянова Аліна В'ячеславівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства,
провідний концертмейстер
кафедри оркестрових духових
та ударних інструментів,
викладач кафедри інтерпретології та аналізу музики

ХНУМ імені І. П. Котляревського

М. М. Оболенська